

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 7 december 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om administration av vissa bolag m. m.

Genom en den 2 november 1945 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 373, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) L a g

om administration av vissa bolag m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har förordnande som avses i 1 § lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, må sådan juridisk person sättas under administration, om det finnes erforderligt för att vinna kontroll över dess verksamhet eller om det med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden prövas nödigt för att säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom.

Har stat eller annan som i första stycket sägs inflytande över juridisk person här i riket, må, ändå att inflytandet ej kan anses bestämmande, den juridiska personen under de förutsättningar som i övrigt angivas i första stycket sättas under administration, om samtycke lämnas av dess beslutande organ.

2 §.

Förordnande om administration meddelas av restitutionsnämnden på framställning av flyktkapitalbyrån. Sådant förordnande må av nämnden återkallas, om skäl till administration ej längre föreligga.

Beträffande ärenden, med vilka nämnden tager befattning enligt denna lag, skall vad i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härörande egendom stadgas äga motsvarande tillämpning.

3 §.

Administratör utses av flykttkapitalbyrån. Han bör äga sådan insikt och erfarenhet som erfordras för administrationens behöriga handhavande. Flykttkapitalbyrån äger, när det prövas skäligen, entlediga administratör.

Administratören har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. Ej må dock administratören med avseende å förvaltningen under tid före administrationens början utöva befogenhet som nu sagts, där ej flykttkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

Utän tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av flykttkapitalbyrån må administratören ej överlåta fast egendom, rätt till gruva eller andel däri eller rörelse som den juridiska personen driver eller nedlägga sådan rörelse eller föranstalta om frivillig likvidation eller den juridiska personens upplösning på annat sätt. Har förordnande om administration meddelats enligt 1 § andra stycket, må ej tillstånd till sådan åtgärd lämnas, med mindre det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar samtyckt därtill.

I övrigt äger Konungen, i den mån det påkallas av att den juridiska personen satts under administration, förordna om avvikelser från vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet med avseende å den juridiska personens organisation och förvaltning.

4 §.

Om så erfordras, må två eller flera administratörer utses. De skola handhava administrationen gemensamt, där ej flykttkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

Kunna administratörer som handhava administrationen gemensamt ej enas i ärende, vari avgörandet tillkommer dem, och föreligger ej flertal för viss mening, skall saken hänskjutas till flykttkapitalbyråns avgörande.

5 §.

Den juridiska personens tillgångar här i riket samt handelsböcker, räkenskaper och andra handlingar skola genast överlämnas till administratören eller administratörerna.

Flykttkapitalbyrån äger hos polismyndighet påkalla handräckning för omhändertagande av egendom som avses i första stycket.

6 §.

Flykttkapitalbyrån skall öva tillsyn över administrationen och äger för ändamålet anlita särskilda revisorer. För varje räkenskapsår skall administra-

torn till byrån lämna redogörelse över sin förvaltning. Redogörelsen skall hållas tillgänglig för aktieägare, föreningsmedlem eller annan vilkens rätt är beroende av förvaltningen.

Vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet om revision skall ej äga tillämpning med avseende å tid då den juridiska personen är satt under administration, där ej flytkapitalbyrån annorlunda bestämmer.

7 §.

Beträffande uppgiftsskyldighet och tystnadsplikt samt vad därmed äger samband skall vad i 3 och 5 §§ lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m. är för där avsedda fall stadgat äga motsvarande tillämpning.

Administrator, revisor eller annan som tager befattning med administrationen må ej yppa eller använda sig av fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han i anledning av sin befattning med administrationen erhållit kännedom, i vidare mån än som erfordras för vinnande av syftet med administrationen. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse. Böter tillfalla kronan.

8 §.

Restitutionsnämnden bestämmer, i vad mån kostnaden för administrationen jämte revision må uttagas av den juridiska personens egendom.

9 §.

Är den juridiska personen registrerad, skall flytkapitalbyrån för registrering anmäla, när administrator tillsättes eller entledigas.

10 §.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter som må finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt gäller till och med den 30 juni 1946. Vad i 7 § föreskrives om tystnadsplikt och om förbud för den som tager befattning med administration att yppa eller använda sig av sådant, varom han i anledning av sin befattning erhållit kännedom, ävensom vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrifter samt i fråga om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott som avses i lagen skall äga tillämpning jämväl efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

2) Lag

angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Kan skäligen befaras att egendom som i 1 § sägs undanstickes eller förstöres, må på framställning av myndighet som Konungen bestämmer den nämnd som omförmåles i 4 § lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom förordna om kvarstad å egendomen. Samma lag vare, om sådan åtgärd finnes erforderlig för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Har förordnande som avses i 1 § meddelats beträffande viss stat och äger den staten eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i den staten bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket, må, under sådan förutsättning som angives i första stycket, nämnden på framställning som där sägs förordna om kvarstad å egendom, tillhörig den juridiska personen.

Egendom varå kvarstad lagts må försäljas, om den är underkastad snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård eller om det finnes erforderligt för ändamål som i första stycket andra punkten sägs och Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer lämnat tillstånd därtill.

Nämnden bestämmer, i vad mån kostnad för kvarstad eller försäljning må uttagas ur egendomen eller köpesumman.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva den uppgiftsskyldighet som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Underlåter någon — — — äga tillämpning.

Vad som — — — eller åtgärden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förslagen, får utskottet i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan hänvisa till propositionen.

Under riksdagens vårsession antogos vissa lagar som bl. a. åsyftade att åstadkomma kontroll och vid behov vissa andra åtgärder i fråga om utländsk eller av utländska intressen eller anspråk berörd svensk egendom här i riket. Av dessa lagar har endast lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., i fortsättningen kallad kontrollagen, betydelse i nu förevarande sammanhang. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avsågos med den nya lagstiftningen, inrättades med budgetårets ingång en ny administrativ statsmyndighet, flykttkapitalbyrån, samt en särskild nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Genom kontrollagen erhöll Kungl. Maj:t befogenhet att ställa här befintlig egendom, tillhörig viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan där bosatt person, under förbud att säljas eller skingras. Förordnande härom må meddelas, då i anledning av kapitalflykt till Sverige eller eljest med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden finnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Beträffande dylik egendom kan emellertid jämlikt kontrollagen också vidtagas en mera ingripande säkerhetsåtgärd i form av kvarstad. Såsom förutsättning för kvarstad gäller, att det skäligen kan befaras att egendom som står under skingringsförbud undanstickes eller förstöres. Kvarstad kan stundom tillgripas jämväl med avseende å svensk egendom, nämligen då stat, beträffande vilken skingringsförbud beslutats, eller juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan där bosatt person äger bestämmande inflytande över aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person här i riket samt risk föreligger att denna tillhörig egendom undanstickes eller förstöres. Ärenden om kvarstad avgöras av restitutionsnämnden på framställning av flykttkapitalbyrån. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer har i kontrollagen erhållit befogenhet att för tillämpningen av lagen föreskriva uppgiftsskyldighet med avseende å utländsk egendom i riket. I instruktionen för flykttkapitalbyrån har Kungl. Maj:t bestämt, att det skall ingå i byråns åligganden att föreskriva sådan uppgiftsskyldighet. Rörande vad som inhämtats i anledning av uppgiftsskyldigheten m. m. har tystnadsplikt stadgats. Underlåtenhet att lämna uppgift och försök att vid avgivande av uppgift vilseleda myndighet m. m. har i lagen straffbelagts liksom ock åsidosättande av den stadgade tystnadsplikten.

Om verkställighet av kvarstad enligt kontrollagen och den närmare innebörden av kvarstadsbeslutet ha i administrativ ordning bestämmelser meddelats genom kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 523) med vissa föreskrifter angående tillämpningen av kontrollagen. Medan egendom, som endast står under skingringsförbud, skall förbliva under innehavarens vård, äger enligt kungörelsen flykttkapitalbyrån för kvarstadsbelagd egendom tillsätta sysselman, som det åligger att skyndsamt omhändertaga egendomen eller eljest på lämpligt sätt sörja för dess bevarande. Beträffande verkställighet av kvarstad skall enligt kungörelsen i övrigt med vissa undantag vad i utskottetslagerna är stadgat i tillämpliga delar gälla.

Med stöd av kontrollagen har Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser — den 29 juni 1945 (nr 526) och den 17 augusti samma år (nr 607) — förordnat om skingringsförbud å tysk, respektive japansk egendom ävensom vissa därmed jämställda tillgångar. Rörande tysk egendom här i riket m. m. påbjöds genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 559) skyldighet för ägare samt — i vissa fall — innehavare och gäldenär att senast den 15 augusti 1945 avgiva deklaration.

Vid remiss till lagrådet av inom justitiedepartementet upprättade lagförslag i ämnet anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, bland annat följande:

»Kontrollagstiftningen beträffande utländsk egendom föranleddes i viss utsträckning av framställningar, som från de allierade makternas sida riktades till de neutrala. I dessa framställningar påkallades åtgärder för att tillgodose syftemål, som kommit till uttryck i en av konferensen för penning- och finansfrågor i Bretton Woods antagen resolution. Rörande fiendeegendom i neutrala länder begärdes i resolutionen, att vederbörande regeringar skulle vidtaga omedelbara åtgärder för att förebygga undangömmande med svikliga medel eller annorledes av egendom, som tillhör eller påstås tillhöra regering, enskilda eller institutioner inom fiendeländer.

Vid remiss till lagrådet av förslaget till kontrollag framhöll min företrädare i ämbetet, att övervägandet av ifrågavarande vittutseende och vanskliga spörsmål krävde, att de svenska myndigheterna kunde förskaffa sig en fullständig och allsidig överblick över alla tillgångar i Sverige, tillhöriga viss främmande stat eller dess medborgare eller juridiska personer. I mån av behov måste i samband därmed dylik egendom kunna sättas under sådan tillsyn eller förvaltning, som omöjliggjorde egendomens döljande eller därmed jämförliga förfoganden över densamma. En del inventeringsmässiga uppgifter rörande sådan egendom kunde infordras med stöd av bestämmelser, utfärdade i administrativ ordning, men skingringshindrande eller beslagsliknande åtgärder i det kontrollsyfte varom fråga vore kunde icke genomföras utan bemyndigande i lag. På grund härav hade det förslag till lag om kontroll å viss utländsk egendom m. m. utarbetats som sedermera vann riksdagens godkännande.

Såsom av det anförda framgår har med kontrollagen huvudsakligen åsyftats, att myndigheterna skulle kunna sätta en del utländsk eller av utländska intressen berörd egendom här i riket under betryggande tillsyn. I överensstämmelse härmed har tysk och japansk egendom i Sverige därefter blivit satt under skingringsförbud och den särskilt inrättade flyktkapitalbyrån vidtagit omfattande åtgärder med ändamål att undersöka och kontrollera såväl här befintlig rent tysk och rent japansk egendom som svensk egendom varöver från tyskt eller japanskt håll utövas ett bestämmande inflytande. Ägare och innehavare av tysk egendom ävensom de som stå i skuld till tyska rättssubjekt ha förpliktats att avgiva deklaration rörande respektive egendoms- och gäldsförhållanden. Svenska bolag med tyska intressenter ha i ett stort antal fall underkastats en ingående granskning genom affärs- och bok-

föringstekniska sakkunniga, utsedda av flyktkapitalbyrån. Beträffande åtskilliga sådana företag avser byrån — utan att i första hand påkalla kvarstad — att genom sakkunniga ombud utöva en kontinuerlig kontroll över företagets drift, ägnad att hindra egendoms undanstickande och illojala åtgärder överhuvud. Det sålunda begynta arbetet gäller så många egendoms-komplex och har ännu pågått så kort tid, att något allmängiltigt omdöme icke för närvarande kan avgivas. Under flyktkapitalbyråns och andra myndigheters sysslande med hithörande frågor har det emellertid visat sig, att det föreligger ett behov av offentligt ingripande också i andra fall och i vidare utsträckning än som vid kontrollagens tillkomst åsyftades.

Det har sålunda blivit alltmer uppenbart, att det tyska sammanbrottet och Tysklands uppdelning i olika ockupationszoner skapat en oreda i hithörande rättsförhållanden, vilken icke synes bliva av kortvarig natur. Genom fredsfördrag sanktionerad regerings- och lagstiftningsmakt saknas och några enhetliga regler för de tyska handels- och industriföretagens behandling inom de olika ockupationszonerna ha icke meddelats. Härtill kommer, att någon av alla parter erkänd ordning beträffande den tyska egendomen utanför Tyskland icke finnes.

Förutom av de svårigheter som denna oklarhet i det rättsliga läget föranleder kompliceras situationen av de rent praktiska följderna av den stränga avspärrning som rått alltsedan den tyska kapitulationen. Denna avspärrning begynte som bekant för Sveriges del redan tidigare — i och med den inskränkning i handels- och affärsförbindelserna med Tyskland som genom ensidiga svenska åtgärder genomfördes vid årets början och utmynnade i inställandet av alla betalningar över svensk-tyska clearingen i april. Icke heller denna rent faktiska avspärrning, som sålunda nu varat i över ett halvt år, synes komma att hävas inom den närmaste framtiden.

Uppenbart är, att dessa olika omständigheter skapat betydande svårigheter i främsta rummet för sådana företag, vilka för sin verksamhet varit finansiellt eller kommersiellt beroende av Tyskland. Dessa företags rörelse har i många fall krävt tillförsel av råvaror eller halvfabrikat eller av tekniska hjälpmedel från Tyskland, en tillförsel som numera upphört. Hos många av företagen har en inskränkning av rörelsen redan måst ske, och svårigheter att uppbringa medel för dennas fortsättande ha på sina håll inställt sig. Möjligheterna för företagen att för rörelsens upprätthållande knyta nya affärsförbindelser med utlandet eller att utveckla tidigare bestående sådana med de allierade länderna synas ofta vara stängda, främst på den grund att ett stort antal av företagen äro uppförda på de allierades s. k. svarta listor.

Det synes uppenbart, att i det här skildrade läget starka skäl tala för åtgärder från det allmännas sida, varigenom samhällets intresse av produktionens och sysselsättningens upprätthållande tillvaratages. Att åtgärder i detta syfte som regel äro i vederbörande företags eget intresse ligger i sakens natur. Många gånger torde företagets överlåtelse på nya händer erbjuda den lämpligaste utvägen för rörelsens fortsättande. Det kan därvid tänkas, att företaget eller dess tillgångar äro av den art, att det allmänna kan bära

i en eller annan form övertaga desamma. Fåll kunna å andra sidan förekomma, då företagens betydelse för folkförsörjningen är så ringa, att avveckling och likvidation synes naturlig. För de syften som nu angivits kunna mer vittgående åtgärder bliva erforderliga än de som förutsetts i den gällande lagstiftningen. Det närmare bestämmandet av formerna för ingripandet är uppenbarligen ett mycket ömtåligt spörsmål. Med tanke särskilt på de fall då överlåtelse av egendom eller avveckling av viss verksamhet kan befinnas påkallad vill jag framhålla, att i betraktande av de olika rättsanspråk, som kunna göras gällande beträffande egendomen eller verksamheten, särskilda anstalter kunna böra vidtagas för att säkerställa en såvitt möjligt rättvis värdering.

Det behov att utvidga det allmännas befogenheter, som sålunda föreligger, synes lämpligen kunna tillgodoses inom kontrollagens ram såvitt beträffar egendom, vilken tillhör främmande rättssubjekt och alltså även formellt är utländsk. Vad åter angår egendom, tillhörig svenska bolag eller andra juridiska personer över vilka utländska intressen äga inflytande, framgår av det anförda, att ett omhändertagande här i många fall komme att erhålla en annan syftning än kvarstad enligt kontrollagen. Överhuvud erfordras, om det allmännas ingripande skall fylla sitt ändamål, i dessa fall snarare en administration av den juridiska personen såsom sådan än en kvarstad å dess egendom. Jag anser det vid dylikt förhållande lämpligast, att erforderliga regler om administration av hithörande juridiska personer — förutsättningarna för åtgärden såväl som dess närmare innebörd — givas i särskild lag.

Inom justitiedepartementet har med ledning av nu angivna synpunkter upprättats förslag till *lag om administration av vissa bolag m. m.*

Rörande förslagens olika bestämmelser vill jag anföra följande.

De rättssubjekt, på vilka lagen skall ha avseende, torde i överensstämmelse med stadgandet i 2 § andra stycket kontrollagen böra bestämmas såsom aktiebolag, ekonomiska föreningar och andra juridiska personer här i riket. Såsom primär förutsättning för anordnande av administration bör — likaledes i överensstämmelse med vad som gäller för kvarstad — i lagen angivas, att förordnande om skingringsförbud meddelats beträffande viss stat och att samma stat eller juridisk person eller medborgare i staten eller annan där bosatt person äger bestämmande inflytande över den svenska juridiska personen. Det är att märka, att ett bestämmande inflytande kan utövas i annan ordning än genom innehav av aktier. Sålunda kan exempelvis skuldsättning till främmande intressenter eller tekniskt beroende av utländska företag i samma bransch utgöra grundval för ett bestämmande inflytande. Flera sådana omständigheter kunna givetvis, ehuru var för sig av mindre betydelse, tillsammans grunda ett förhållande som kan möjliggöra för de utländska intressenterna att utöva ett bestämmande inflytande. Vad särskilt angår inflytande genom aktieinnehav må framhållas, att omständigheterna kunna vara sådana att även en minoritetsgrupp utländska aktieägare kan utöva ett bestämmande inflytande. Att intressenter i ett visst främmande land ej direkt

utan medelst kapitalintressen i ett annat sådant land ha inflytande över ett svenskt företag kan självfallet icke föranleda till att lagrummet ej skulle vara tillämpligt. Vid bedömandet av frågan om det främmande inflytandets förefintlighet bör man bortse från att det på grund av de extraordinära förhållandena i nuvarande stund tills vidare kan vara omöjligt för de främmande intressenterna att praktiskt hävda sitt inflytande. Vad man åsyftar är naturligen det beroende av främmande intressen som normalt förelegat och som i en eller annan form åter kan göra sig gällande.

Administration bör under angivna allmänna förutsättningar kunna anordnas, om det med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden finnes erforderligt för kontroll av den juridiska personens verksamhet eller för att eljest säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom. Uppgiften att besluta om administration — liksom hävande av förordnande om administration när denna ej längre är motiverad — torde liksom i fråga om kvarstad böra läggas på restitutionsnämnden. Vad angår initiativet till ett beslut om administration kunde det, med hänsyn till att administration kan bära anordnas i företagets eget intresse, tänkas befogat, att icke blott den särskilda statsmyndigheten för hithörande frågor, flyktkapitalbyrån, utan även företaget självt ägde göra framställning. Önskemålet att ärenden av detta slag skola vara grundligt övervägda och utredda då de komma inför restitutionsnämnden synes emellertid böra föranleda, att det formella initiativet förbehålles flyktkapitalbyrån, till vilken alltså andra intressenter ha att hänvända sig. Då flyktkapitalbyrån till stöd för framställning om administration åberopar kontrollsynpunkten, synes det rimligt, att om främmande intressen äga ett bestämmande inflytande och med hänsyn till företagets beskaffenhet en effektiv kontroll synes kunna komma till stånd endast genom administration, detta skall vara tillfyllest. Det torde alltså icke böra krävas, att byrån styrker att illojala eller misstänkta åtgärder förekommit eller att den juridiska personens ledning visat sig opålitlig. Tillräckligt bör exempelvis vara, att bolagets verksamhet kan giva möjlighet till undandragande eller döljande av egendom och att ledningen icke ställt sig tillmötesgående gentemot den av flyktkapitalbyrån i olika former bedrivna underhandskontrollen. En annan sak är, att, även om något aktuellt kontrollbehov ej kan anses föreligga, administration kan vara påkallad för att främja egendomens lämpliga användning, t. ex. för att egendomen skall kunna försäljas och komma till nytta i produktionen under önskvärd ledning. Administration kan sålunda tänkas erforderlig för att säkerställa att en viktig naturtillgång, som företaget innehar, skall kunna överföras i allmän ägo när så erfordras.

Det kan enligt min mening icke komma i fråga att mot vederbörandes vilja vidtaga en så ingripande åtgärd som anordnandet av administration utan att man kan tala om ett bestämmande främmande inflytande. En sådan administration som här förutsattes torde nämligen icke kunna genomföras utan att man i väsentliga avseenden bryter med det kontroll- och garanti-system till delägarnas och borgenärernas skydd som genom bolags- och för-

eningslagstiftningen uppbyggts. Att göra ett dylikt ingripande är särskilt betänkligt, om i företaget vid sidan av ett främmande minoritetsintresse finnas övervägande, inhemska delägare- och borgenärsintressen. Emellertid torde det hos vissa företag, där det utländska inflytandet ej kan anses bestämmande, föreligga en önskan att av fri vilja ställa sig under en administration av den ingripande natur som här förutsättes. När i sådant fall samtycke till åtgärden föreligger från den juridiska personens beslutande organ, synes det icke möta större betänkligheter att, om i övrigt de uppställda förutsättningarna äro uppfyllda, omhändertaga företaget för administration. En särskild bestämmelse härom torde böra upptagas.

Den av det allmänna ledda förvaltning som en administration innebär torde böra utövas genom en eller flera av flyktkapitalbyråns utsedda administratörer. Om administratörens befogenhet synes böra stadgas, att han skall äga ej mindre i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även, med avseende å tid då den juridiska personen är satt under administration, utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidatörer eller annat organ för den juridiska personen. En administrator kommer följaktligen att äga en mycket vidsträcktare handlingsfrihet med avseende å sitt uppdrag än för närvarande en syssloman i fråga om kvarstadsbelagd egendom. I ett aktiebolag kommer han sålunda att icke blott oinskränkt förestå driften, till- och avsätta befattningshavare, teckna bolagets firma m. m. utan även besluta t. ex. om utdelning till aktieägarna och om egendomens avträdande till konkurs.

Förslaget avser icke att beröva bolagsstämma dess befogenheter med avseende å granskning av styrelsens förvaltning innan administrationen tagit sin början. Administratören har sålunda icke att taga befattning med frågan om ansvarsfrihet för styrelsen.

Administrationen bör stå under tillsyn av flyktkapitalbyrån. Byråns tillsyn kan givetvis utövas i den formen att byrån genom generella föreskrifter för administration över huvud eller genom anvisningar till enskilda administratörer inskränker eller specificerar dessas befogenheter. I lagen synes emellertid särskilt böra stadgas, att administrator icke utan tillstånd av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av flyktkapitalbyrån äger till annan än kronan överlåta fast egendom eller rätt till gruva eller andel däri eller rörelse som den juridiska personen bedriver eller nedlägga sådan rörelse eller föranstalta om frivillig likvidation eller den juridiska personens upplösning på annat sätt. Då administration kommit till stånd utan att bestämmande utländskt inflytande är till finnandes, bör för att tillstånd skall kunna meddelas eller överlåtelse till kronan äga rum fordras medgivande av det organ som under vanliga förhållanden äger att besluta å den juridiska personens vägnar.

Det är uppenbart, att det huvudsakligen blir av tyska intressen behärskade juridiska personer för vilka administration kan tänkas förekomma. I vilken mån Kungl. Maj:t eller flyktkapitalbyrån kan finna sig böra medgiva överlåtelse av företagens egendom eller rörelse kan knappast för närvarande med

någon bestämdhet angivas. Tydligen kan det emellertid tänkas, att egendomens och rörelsens överlåtelse i en del fall utgör den enda väg, på vilken det i företaget investerade kapitalet kan räddas. Det kan även tänkas förekomma att företagens fortsättande under hittillsvarande form från allmän synpunkt ter sig klart olämpligt och att administratören till följd härav begär tillstånd till egendomens eller rörelsens försäljning. Uppenbarligen måste det bli en både för administratören och den tillståndsgivande instansen vanskelig och grannlaga uppgift att tillse att vid dylika överlåtelser skäligt vederlag erhålles. Härvidlag förtjänar särskilt erinras, att den omständigheten att ett företag behärskas av tyska intressen ingalunda utesluter att betydande svenska delägarintressen kunna finnas. Såsom förut nämnts kan det bli nödvändigt att anordna ett särskilt värderingsförfarande.

Då enligt förslaget handhavandet av den juridiska personens angelägenheter skall ankomma på administratören ensam men gällande bestämmelser om juridiska personer regelmässigt förutsätta samverkan mellan verkställande och beslutande organ, kan självfallet uppkomma behov av jämkning i dessa bestämmelser. Ett stadgande som ger Kungl. Maj:t befogenhet att bestämma erforderliga avvikelser från vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet med avseende å den juridiska personens förvaltning torde fördenskull böra upptagas. — — —

Såsom förut nämnts bör flyktkapitalbyrån öva tillsyn över administrationen. För detta ändamål bör byrån äga utse särskilda revisorer. Vad i lag, bolagsordning eller stadgar är föreskrivet om sedvanlig revision i aktieägarnas intresse bör däremot ej äga tillämpning med avseende å tid, då den juridiska personen är satt under administration, där ej flyktkapitalbyrån annorlunda förordnar. — — —

Jag har förut uttalat, att behovet av vidgade befogenheter för det allmänna i fråga om utländska egendomsintressen i Sverige bör kunna tillgodoses inom kontrollagens ram såvitt angår egendom, vilken tillhör främmande rättssubjekt och alltså även formellt är utländsk. Den erforderliga utvidgningen synes böra genomföras på det sättet att till 2 § första stycket kontrollagen fogas ett stadgande av innebörd att kvarstad må beslutas — utom såsom hittills vid risk för undanstickande eller förstöring — jämväl då kvarstad finnes erforderlig för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Ett sådant behov kan tänkas komma att uppstå ej blott beträffande varupartier, fartyg och liknande objekt utan också i fråga om t. ex. aktier i svenska bolag, vilka tillhöra utländska rättssubjekt men anses böra omhändertagas och eventuellt genom försäljning överföras i svensk ägo.

Genom 2 § andra stycket av kontrollagen bar möjlighet beretts att, i anslutning till meddelat skingringsförbud, med kvarstad belägga viss svensk egendom, nämligen egendom som tillhör svenskt aktiebolag eller annan juridisk person, över vilken utländskt rättssubjekt har ett bestämmande inflytande. Det kan ifrågasättas, huruvida, sedan flyktkapitalbyrån genom den föreslagna nya lagen blivit i stånd att utverka administration av hithörande

svenska företag, det föreligger anledning att bibehålla möjligheten att kvarstadsbelägga sådana rättssubjekts egendom. Emellertid är det icke uteslutet, att det emellanåt kan befinnas ändamålsenligare att begära kvarstad på enstaka objekt eller varupartier, tillhöriga ett av utländska intressen behärskat bolag, än att tillgripa den mera vidlyftiga apparaten med administration av hela företaget. Om därför möjligheten till kvarstad i dylika fall anses böra kvarstå, synes jämväl här kvarstad böra få tillgripas ej blott vid risk för undanstiekande eller förstöring utan även till främjande av egendomens lämpliga och ändamålsenliga användning. Lydelsen av 2 § andra stycket bör följaktligen jämkas till överensstämmelse med den nya lydelsen av lagrummets första stycke.

Såsom framgått av min redogörelse för tillämpningsföreskrifterna till kontrollagen åligger det en syssloman för kvarstadsbelagd egendom att vidtaga de åtgärder som erfordras för egendomens ändamålsenliga vård och, om den ingår i näringsverksamhet, nyttjande. Rörande befogenhet för sysslomannen att sälja egendomen ha särskilda föreskrifter icke meddelats, och sysslomannen är därför berättigad avyttra egendomen allenast under de förutsättningar, då enligt utsökningslagen (183 §) kvarstadsbelagd egendom må avyttras, alltså då egendomen är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller erfordrar alltför kostsam vård. I betraktande bl. a. därav att kvarstad i fortsättningen kommer att kunna tillgripas jämväl för att säkerställa en lämplig och ändamålsenlig användning av viss egendom synes det mig erforderligt, att möjligheterna att sälja egendomen i fråga vidgas. Denna utvidgning torde böra åvägabringas genom att till 2 § kontrollagen fogas ett nytt tredje stycke av innebörd att egendom varå kvarstad lagts må försälas — utom när den är underkastad snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård — om det finnes erforderligt för att egendomen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning samt, såvitt angår försäljning till annan än kronan, Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer lämnat tillstånd därtill.»

Lagrådet avgav den 26 oktober 1945 utlåtande över förslagen, därvid lagrådet gjorde följande allmänna uttalande.

»De föreliggande förslagen innebära ett fullföljande av den lagstiftning, som inleddes genom lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. Såsom lagrådet anförde vid granskning av förslaget till sistnämnda lag, inneburo de åtgärder, som enligt sagda förslag skulle kunna genomföras, allvarliga och vittgående ingripanden. Genom de föreliggande förslagen möjliggöras än mera ingripande åtgärder mot företag och egendom, beträffande vilka visst utländskt inflytande finnes vara för handen. Starka betänkligheter möta mot att i den omfattning, som nu föreslås, giva statens organ befogenhet att ingripa i privata rättsförhållanden. De i förslagen avsedda åtgärderna innebära ej blott ett inskridande mot utländska rättssubjekt i en utsträckning, som saknar motstycke i vår gällande rätt; de kunna även medföra, att svenska ekonomiska intressen komma att lida skada. Ge-

nom kriget och särskilt genom Tysklands sammanbrott ha emellertid skapats så utomordentliga förhållanden, att en lagstiftning i förslagens syfte synes påkallad. Det torde även kunna förutsättas, att vid lagstiftningens tillämpning nödig varsamhet iakttages och att därvid tillses, att enskilda intressen icke åsidosättas i vidare mån än som finnes oundgängligen erforderligt. Med hänsyn till det anförda vill lagrådet icke avstyrka, att de framlagda förslagen läggas till grund för lagstiftning.»

Lagrådet framställde därjämte åtskilliga erinringar mot de särskilda bestämmelserna i de remitterade förslagen. De jämkningar och förtydliganden, varom lagrådet hemställt, ha av departementschefen iakttagits i propositionen.

Förevarande båda lagförslag innebära en utbyggnad av den under riksdagens vårsession införda kontrollagstiftningen beträffande utländsk egendom. Genom lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. erhöll Kungl. Maj:ts befogenhet att under vissa förutsättningar ställa här i riket befintlig utländsk egendom under förbud att säljas eller skingras. Om det kan befaras att sådan egendom undanstickes eller förstöres, kan även förordnande meddelas om kvarstad å egendomen. Kvarstad kan i vissa fall även tillgripas med avseende å svensk egendom, nämligen då rättssubjekt i stat, beträffande vilken skingringsförbud meddelats, äger ett bestämmande inflytande över juridisk person här i riket samt risk föreligger att denna tillhörig egendom undanstickes eller förstöres. Handhavandet av kontroll- och förvaltningsuppgifterna enligt lagen tillkommer en nyinrättad administrativ myndighet, flyktkapitalbyrån, medan ärenden av mera judiciell natur upptagas av den s. k. restitutionsnämnden.

Med stöd av kontrollagstiftningen har skingringsförbud utfärdats beträffande tysk och japansk egendom här i riket. Härjämte har flyktkapitalbyrån vidtagit omfattande åtgärder för att undersöka och få kontroll över såväl dylik egendom som svensk egendom, varöver från tyskt eller japanskt håll utövas ett bestämmande inflytande. Under lagens tillämpning har emellertid visat sig föreligga behov av offentligt ingripande också i andra fall och i vidare utsträckning än som vid kontrollagens tillkomst åsyftades.

Sålunda ha för vissa företag som formellt äro svenska, men där det finnes ett bestämmande tyskt inflytande, avsevärda svårigheter uppkommit att hålla driften i gång. Det kan vara ett svenskt intresse att driften upprätthålles eller att företagets tillgångar på annat sätt komma till användning i vårt produktionsliv. Överhuvud taget är det beträffande tysk egendom här i riket av vikt att säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av egendomen. Av bl. a. dessa skäl har i propositionen framlagts förslag till utvidgning av det allmännas befogenheter beträffande ifrågavarande egendom.

Förslaget innebär sådan ändring i kontrollagen att förordnande om kvarstad även skall kunna meddelas, då det finnes erforderligt för att egendom som avses i lagen skall komma till en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt

Utskottet.

lämplig användning. Om det erfordras för sådant ändamål, skall enligt förslaget försäljning av kvarstadsbelagd egendom kunna ske.

Vidare framlägges i propositionen förslag till lag om administration av vissa bolag m. m. Enligt detta förslag skall bolag eller annan juridisk person, vari finnes ett bestämmande utländskt inflytande, kunna sättas under administration efter beslut av restitutionsnämnden. Förutsättning för sådan administration är, att den skall finnas erforderlig för att vinna kontroll över den juridiska personens verksamhet eller att administration med hänsyn till rådande av kriget föranledda utomordentliga förhållanden prövas nödig för att säkerställa en ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning av dess egendom. Administrator skall enligt förslaget icke endast i förhållande till tredje man företräda den juridiska personen, utan även utöva alla de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare m. fl.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har lagrådet ansett starka betänkligheter möta mot att i den omfattning som föreslås giva statens organ befogenhet att ingripa i privata rättsförhållanden. Genom kriget och särskilt genom Tysklands sammanbrott hade emellertid enligt lagrådets uppfattning skapats så utomordentliga förhållanden, att en lagstiftning i förslagens syfte syntes påkallad.

Även inom utskottet ha betänkligheter yppats mot att i den omfattning, som i propositionen föreslås, från deltagande i förvaltningen utesluta de organ, som enligt lag ha denna uppgift sig anförtrodd. Dessa betänkligheter ha med särskild styrka framträtt i fråga om de rent svenska intressen, som ofta äro anknutna till ifrågavarande företag. Med hänsyn till de skäl som av departementschefen anförts till stöd för förslaget har utskottet dock ansett sig böra biträda detsamma. Utskottet förutsätter emellertid, att lagen tillämpas med varsamhet och att administration icke tillgripes i fall då intresset av kontroll över och lämplig användning av företagsegendomen kan tillgodoses genom kvarstad å de utländska intressenternas aktier.

Som ett ledmotiv vid tillämpningen bör uppställas att svenska intressen i största möjliga utsträckning tillvaratagas. Det är ur denna synpunkt av vikt, att i de tillämpningsföreskrifter som Kungl. Maj:t enligt 10 § i den föreslagna administrationslagen har att utfärda intagas bestämmelser om samråd mellan administrator och svenska intressenter. Det nu sagda gäller särskilt förvaltningsåtgärder, som äro av mera ingripande betydelse för företaget, såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse. Även i fråga om kontroll å förvaltningen är önskvärt att medinflytande kan tillerkännas de svenska intressenterna.

De uppgifter som skola tillkomma administrator torde i många fall bli ytterst krävande. Utskottet vill understryka lagrådets uttalande om angelägenheten av att ifrågavarande uppdrag lämnas till personer, som icke endast besitta full kompetens för de förvaltningsuppgifter, varom i varje särskilt fall är fråga, utan även känna ansvar för att uppdraget på bästa sätt genomföres. Utskottet anser sig kunna utgå från att flykttkapitalbyrå, som

har att göra framställning om administration och att utse administrator, kommer att beakta de nu antydda synpunkterna.

Under hänvisning till det anförda och då utskottet icke heller i övrigt funnit skäl till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hemställa,

att förevarande proposition, nr 373, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 6 december 1945.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Westman, Linnér, Ahlkvist, Krügel, Siljeström* och *Olofsson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Björling* och *Berg*, fru *Gustafson* samt herrar *Landgren, Gustafsson* i Lekåsa, *Andersson* i Mölndal och *Ljungqvist*.

Reservation

av herrar *Linnér, Westman, Siljeström, Gustafsson* i Lekåsa och *Ljungqvist*, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Förevarande lagförslag — — — (s. 13—14) — — — syntes påkallad.

Även inom utskottet ha betänkligheter yppats mot att i den omfattning, som i propositionen föreslås, från deltagande i förvaltningen utesluta de organ, som enligt lag ha denna uppgift sig anförtrodd. Dessa betänkligheter ha med särskild styrka framträtt i fråga om de rent svenska intressen som ofta äro anknutna till ifrågavarande företag. Med hänsyn till de skäl som av departementschefen anförts till stöd för förslaget har utskottet dock ansett sig böra biträda detsamma.

Det bör i detta sammanhang betonas, att de föreslagna lagarnas syfte får anses vara dels att underlätta en effektiv kontroll över utländsk och därmed likställd egendom och dels att främja svenska ekonomiska intressen. Allenast detta syfte må inläggas i sista satsen i administrationslagen 1 § första stycket och motsvarande stadgande i kontrollagen 2 § första stycket. Att använda lagen för att överföra viktiga naturtillgångar i allmän ägo, synes vara för lagen främmande. Det må ock framhållas, att frågor om överförande av egendom i allmän ägo i flertalet fall måste komma under riksdagens prövning för erhållande av erforderliga medel.

Utskottet förutsätter emellertid — — — av riksdagen bifallas.»